

KATALOG

Søer, enge og øer der kan genskabes og plejes ved Odense Fjord

Som det er dokumenteret i notaterne: *"Optælling af ynglefuglene i 2018 på øerne og kysterne af Odense Fjord viser dramatiske tilbagegange for en række karakteristiske kyst-fugle"* og *"Der mangler 50.000 trækfugle i Odense Fjord pga. forsvundet ålegræs og tab af levesteder"*, er situationen for både ynglefugle og trækfugle særdeles alvorlig i Odense Fjord. Dette katalog viser vej ud af miseren.

Indhold

Ynglefuglenes og trækfuglenes tilbagegang.	Side 1
Årsagerne til tilbagegangen	Side 2
Baggrunden for Kataloget	Side 2
Erfaringer med genskabelse af natur på Nordfyn	Side 3
Katalog med 30 forslag til etablering af søer, øer, enge og forbedret drift	Side 6
Genskabelse af ferske søer ved Odense Fjord	Side 8
Enger, der er i utilfredsstillende plejetilstand ved Odense Fjord	Side 34
Øerne, genopretning, nyetablering og renovering	Side 36

Ynglefuglene på øerne og kysterne er i kraftig tilbagegang

Kigger man ned over listen af ynglefugle på øerne, og sammenligner bestandene i dag (2018) med bestandene i 1999, springer det i øjnene, hvor meget en række ynglefugle er gået tilbage. Der er tale om tilbagegange over næsten hele linjen: **Knopsvane** (tilbagegang 84 %), **Gravand** (tilbagegang 87 %), **Ederfugl** (tilbagegang kan ikke beregnes, da der kun er tal fra Vigelsø), **strandskade** (tilbagegang 81-86 %), **rødben** (tilbagegang 98 %), **Klyde** (tilbagegang 95 %), **Vibe** (tilbagegang 100 %), **Stor Præstekrave** (tilbagegang 63-75 %), **Hættemåge** (tilbagegang 100 %), **Stormmåge** (tilbagegang 91 %) og **Havterne** (tilbagegang 16 %).

To ynglefugle er helt forsvundet fra Odense Fjord som ynglefugle, nemlig **Splitternen** og **Fjordternen**. Desuden har Havternen helt forladt den beskyttede del af Odense Fjord, nemlig Natura 2000 området og er flyttet til den ikke beskyttede del af fjorden. **Hættemågen** yngler ikke mere på øerne i Odense Fjord, men er stærkt reduceret antal flyttet til fastlandet, ind bag digerene.

Ved at sammenligne, er det slående, hvor meget vadefuglene er gået tilbage på **kysterne af Odense Fjord** i de 19 år der er gået siden optællingen i 1999: Strandskade (tilbagegang 71-81 %), Rødben (tilbagegang 65-67 %), Klyde (tilbagegang 70 %) og Stor Præstekrave (tilbagegang 85-87 %). Hættemågen, som tidligere yngede på øerne i Odense Fjord er flyttet til fastlandet, ind bag digerene, men er gået kraftigt tilbage med 72 %.

Trækfuglene, udpegningsarterne og andre vigtige arter er i stærk tilbagegang

For trækfuglenes vedkommende er følgende **udpegningsarter** i kraftig tilbagegang: Knopsvane, Blishøne og Hjejle. Sidstnævnte lever nu ikke mere op til udpegningsgrundlaget, nemlig 8.500 hjejler. Af andre vigtige arter der er enten forsvundet fra Odense Fjord inden for en 25 årig periode eller er gået markant tilbage, findes følgende arter: Knortegås, Pibeand, Spidsand, Krikand, Lille Kobbersnepe, Almindelig Ryle og Vibe.

Årsagerne til tilbagegangen

Årsagerne til tilbagegangene (eller arternes totale forsvinden) skyldes en række faktorer, hvoraf de vigtigste nævnes her:

Primære årsager til arternes tilbagegang

- Tab af levesteder
- Ålegræssets forsvinden
- Klimaforandringer

Andre årsager til artstilbagegangene

- For ringe naturpleje
- For tørre forhold på levestedet
- Tilgroning med træer og buske
- Tilstedeværelse af ræv
- Prædatorer
- Uheldig færdsel

Baggrunden for KATALOGET

Undersøgelser af det indvandrede fugleliv til lokaliteter på Nordfyn, der er genoprettet viser, at fuglene i de fleste tilfælde er indvandret til de genoprettede lokaliteter i forbløffende mængder. Disse nye lokaliteter er på rekordtid blevet nogen af Fyns vigtigste levesteder for vandfugle og i flere tilfælde er lokaliteterne blandt landets bedste fuglelokaliteter.

Disse for fuglene så positive sider af naturgenopretningen viser, at hvis der genskabes levesteder, så befolkes de hurtigt af fugle. Derfor er genetablering af levesteder ved Odense Fjord et vigtigt ”håndtag” at trække i, når den uheldige udvikling for fuglene, jævnfør ovenfor, skal vendes.

Derfor har Dansk Ornitologisk Forening, Fynsafdelingen udarbejdet dette **KATALOG** over genopretningsmuligheder for søer, enge og øer ved Odense Fjord, der sammen med afhjælpning af uheldige årsager til fuglenes tilbagegange (ålegræssets forsvinden, for ringe naturpleje, for tørre forhold, tilgroning, tilstedeværelse af ræv, prædatorer og uheldige færdsel), kan være med til at vende udviklingen.

Overfor klimaforandringerne, kan Kataloget også anvendes i den forstand, at selvom man ikke kan rulle klimaforandringerne tilbage, så kan etablering af nye alternative leveområder **BAG** digerne i form af nye

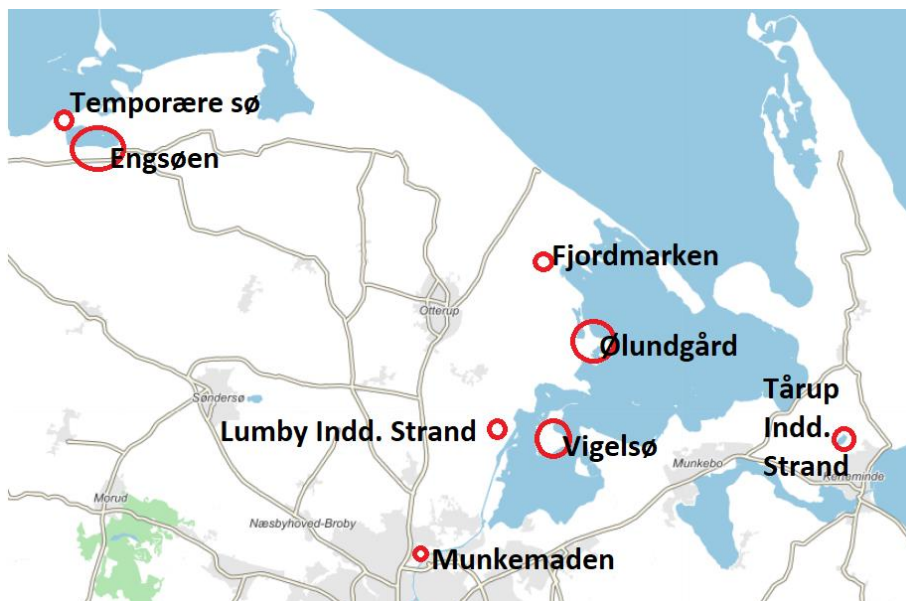
lavvandede søer og enge være "et plaster på såret" for fuglene og samtidig give dem et sikkert levested for at afbøde følgerne af klimaforandringerne.

Erfaringer med genskabelse af natur på Nordfyn

Genskabte naturområder på Nordfyn

På Nordfyn er der genskabt en række søer og enge. Det drejer sig om:

- Engsøen på Gyldensteen (144 hektar sø med 6 øer samt smalle enge mod nord og syd) + den temporære sø på Gyldensteen (10 hektar temporær sø og 10 hektar eng).
- Vigelsø. 40 hektar lavvandet sø omgivet af 25 hektar eng og 30 hektar højjordseng. Omgivet af lavvandet søterritoriet og et vildtreservat. Lokalteteten blev desværre oversvømmet december 2013.
- Fjordmarken. Genskabt 20 hektar eng. Temporære søer der tørrer ud i yngletiden.
- Ølundgård. 158 hektar eng og lavvandede søer.
- Tårup Inddæmmede Strand. 23 hektar udgravet sø omgivet af ca. 30 hektar enge, der oversvømmes vinter-tidlige forår.
- Munkemaden. Genskabt knap 5 hektar lavvandet sø omgivet af eksisterende ca. 25 hektar enge.
- Lumby Inddæmmede Strand. Genskabt 5 hektar sø med 4 hektar tilstødende enge.

Genskabte søer og enge på Nordfyn.

De genskabte søer og enge gav gevinster for ynglefuglene

Omfattende optællinger af fuglelivet, både i yngletiden og træktiden kan dokumentere, at de gennemførte genopretninger på Nordfyn har styrket fuglelivet særdeles væsentligt. De gennemførte genopretninger har skabt lokaliteter, der er blandt de bedste i hele det fynske område. For Vigelsøs vedkommende var Inddæmningen med dens 40 hektar lavvandet sø omgivet af 25 hektar våde enge og tilstødende 30 hektar

højjordsege simpelthen i Danmarksklasse. Det kan altså konkluderes, at lavvandede søer med tilstødende enge *kan* skabe nye levesteder for både yngle- og trækfugle.

De lavvandede søer med enge tiltrækker f.eks. ynglende lappedykkere, Knopsvane, Grågå, Gravand, svømmeænder, vadefugle og Hættemåge. Heriblandt er Klyden udpegningsart.

YNGLEFUGLE	Lille Lappe dykker	Gråstr. Lappe dykker	Top. Lap. dyk.	Sorth. Lappe dykker	Knopsvane	Grågå	Gravand	Gråand	Skeand	Knarand	Troldand	Klyde	Rødben	Vibe	Hættemåge
Engsøen på Gyldensteen 140 hektar 6 øer	Stor Bestand	+	+	+	10	30	5	Større bestand	+	5-10	5-10	+	5-10	7	700
Den tempo-rære sø, Gyldensteen 10 hektar Ingen øer	-	-	-	-	-	-	1	+	-	-	-	+	1-2	1-2	-
Vigelsø* 66 hektar Ingen øer	Flere	-	-	-	+	10	37	5-10	+	+	+	+	+		7600
Fjordmarken 2 hektar sø, 20 hektar enge. Ingen øer		-	-	-	1	9	1	1	-	-	-	+ Nu forsvundet	+ Nu forsvundet	20. Nu forsvundet	-
Ølundgård 35 hektar sø 123 hektar enge 5 øer	Stor bestand	Stor bestand	2	+	10	60	15	Større bestand	+	+	30	+	+	60	2400
Tårup Indd. Strand 23 hektar sø 33 hektar eng Ingen øer	Flere	Flere	2	-	1	+	+	+	-	?	?	+	+	10	-
Munkemaden Bispeeng 5 hektar sø Ingen øer	Flere	-	-	-	1	30	2	+	-	-	-	+	+	5	-
Lumby I. Strand 5 hektar sø 4 hektar eng 3 øer	Flere	-	-	-	1	?	+	3	?	+	+	+	+	2	-

Maksimalt antal ynglefugle i perioden 2000-2018 på en række nordfynske genoprettede søer og enge. * Vigelsø Inddæmning nu oversvømmet.

De genskabte søer og enge gav gevinster for trækfuglene

Blandt trækfuglene kan især peges på gæs, svømmeænder og vadefugle. De genskabte søer har tiltrukket nogen af de største koncentrationer af rastende gæs på Fyn. Blandt svømmeænderne ER forekomsterne simpelthen de største på Fyn. Og blandt vadefuglene var Vigelsø lavvandede sø i Danmarksklasse med formidable 24.000 Hjejler, 4.000 Viber, 1.700 Almindelige Ryler samt "alt det andet". Hjejlen er udpegningsart.

Når der etableres nye naturområder ved Odense Fjord er det altså væsentligt at der genskabes lavvandede søer med tilstødende enge, gerne suppleret af enkelte øer i søerne.

TRÆKFUGLE	Knop- svane	Grå- gås	Blis- gås	Bram- gås	Grå- and	Krik- and	Ske- and	Knar- and	Trold- and	Hjej- le	Stor- spove	Alm. ryle	Kly- de	Tink- smed	Stor Præs- te- krave
Engsøen på Gyldensteen	212	2450	980	4000	1847	3089	549	751	637	650	25	2000	207	150	223
Den temporære sø. Gyldensteen	+	2750	150	2480	180	460	75	56	45	1100	55	80	76	135	62
Vigelsø*	104	3125	230	5500	1306	3800	450	39	1400	24000	142	1653	340	68	160
Fjordmarken**	-	850	184	3000	500	445	25	3	52	-	78	168	10	66	6
Ølundgård	200	3.000	265	5000	500	3100	294	288	2200	10000	571	1360	247	85	143
Tårup I. Strand	+	700	74	750	143	305	35	34	346	330	31	110	16	4	9
Munkemade og Bispeeng	-	170	-	-	250	600	35	60	28	-	-	6	4	18	7
Lumby I. Strand	14	360	-	-	110	92	11	74	100	-	-	-	4	5	-

*Trækfugle – maksimale antal - i perioden 2000-2018 på en række nordfynske genoprettede søer og enge. *Tallene fra Vigelsø er alle fra før 2013, hvor inddæmningen blev overskyllet af stormen Bodil. **Antallet af vandfugle i Fjordmarken gælder kun når der er vand i området, ellers er der ingen vandfugle her.*

KATALOG

30 forslag til etablering af søer, enge, øer samt forslag til forbedret drift i Odense Fjord-området

Prioritet 1 = Sideordnet prioritering 1-4

- Sø i den vestlige del af Fjordmarken
- Sø i 4-talsstrand
- Søer i Lumby Inddæmmede Strand
- Søer på Dræby Fed

Prioritet 2 = Sideordnet prioritering 5-10

- Sø på Flyndernæs
- Sø og våd rørskov i Statens Fjordmark
- Sø syd for Vesterballe
- Sø syd for pumpekanalen ved Egense
- Sø i Skeby Strand
- Enge på spidsen af Fedsodde, Dræby Fed

Prioritet 3 = Sideordnet prioritering 11-18

- Vignæs
- Sø nord for Romsø
- Søområder ved Gersø
- Sø vest for Dørholmbugten
- Horsebækken
- Sø syd for eksisterende søer i Tårup Inddæmmede Strand
- Sø syd for Midskov
- Sø ved Søndre Skovvænge

Prioritet 4 = engene = Sideordnet prioritering

- Eng ved pumpestationen, Hofmangave syd
- Småstenskrog
- Nord for Vejrup Å
- Kærby Fed
- Svilshave
- Enge ved Tårup Inddæmmede Strand
- Vestermaden øst
- Vestermadegyden

Enge der er i utilfredsstillende plejetilstand ved Odense Fjord

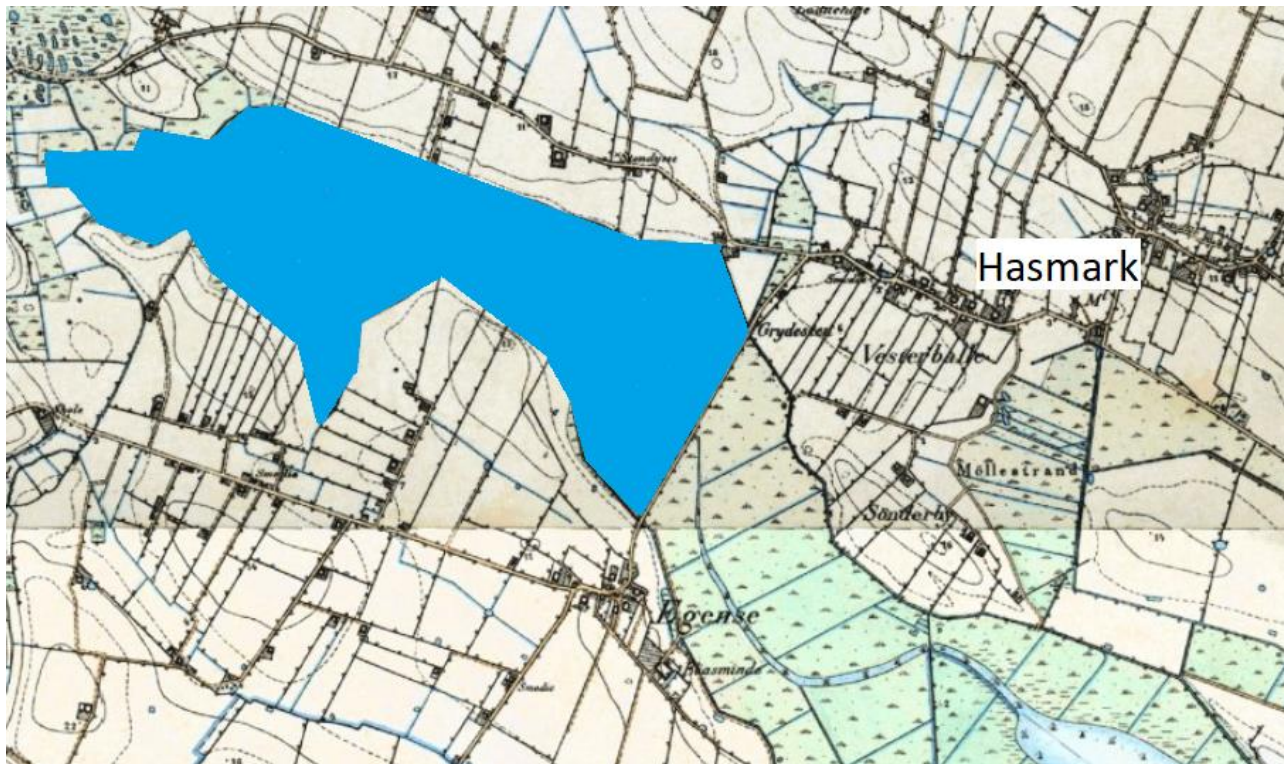
Øerne

- Tornø
- Øer ud for Dræby Fed på Lumby Middelgrund
- Ø i bugten ved Boelsbro
- Øer i bugten nord for Bregnør

Genskabelse af ferske søer ved Odense Fjord

Prioritet 1 – lokaliteter. Følgende 4 lokaliteter er ligestillede, rent prioriteringsmæssigt

Sø i den vestlige del af Fjordmarken

Principskitse for genskabelse af 150 hektar sø (indtegnet med blåt) i den vestlige del af Fjordmarken.

Hvad kan der genskabes?

Nordfyns største søområde på 150 ha.

Begrundelsen for forslaget

Søen kan blive Nordfyns største sø med et særdeles stort potentiale for ynglende og rastende fugle, herunder udpegningsarter.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Hjejle, Knopsvane, Sangsvane, Havørn, Rørhøg, Klyde og Fjordterne.

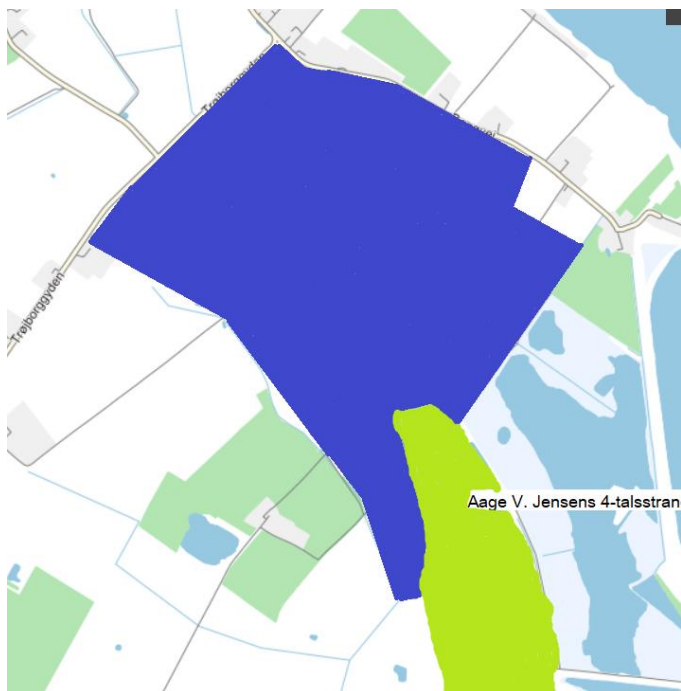
Potentielle udpegningsarter: Rørdrum og Plettet Rørvagtel.

Andre vigtige arter: Meget store flokke af gæs, svømmeænder. Indvandring af utallige ynglende lappedykkere, Knopsvane, Grågå, svømmeænder, aythyaænder (Troid- og Taffelænder), vandhøns. Store flokke af rastende gæs og svømmeænder.

Andre argumenter FOR genopretning

Synergieffekt med vildtreservatet i Egensedybet.

Sø i 4-talsstrand

Principskitse for genskabelse af en stor sø (blåt felt) i den vestlige del af 4-talsstrand.

Hvad kan der genskabes?

En lavvandet sø på ca. 80 hektar, stødende op til Aage V. Jensen Naturfonds arealer.

Begrundelsen for forslaget

Der vil opstå en stor synergieffekt med vildtreservatet i Egensedybet, da fugle vil trække imellem de to områder alt efter vejr og vandstand.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Klyde, Fjordterne, Hjejle, Knopsvane, Sangsvane og Blishøne.

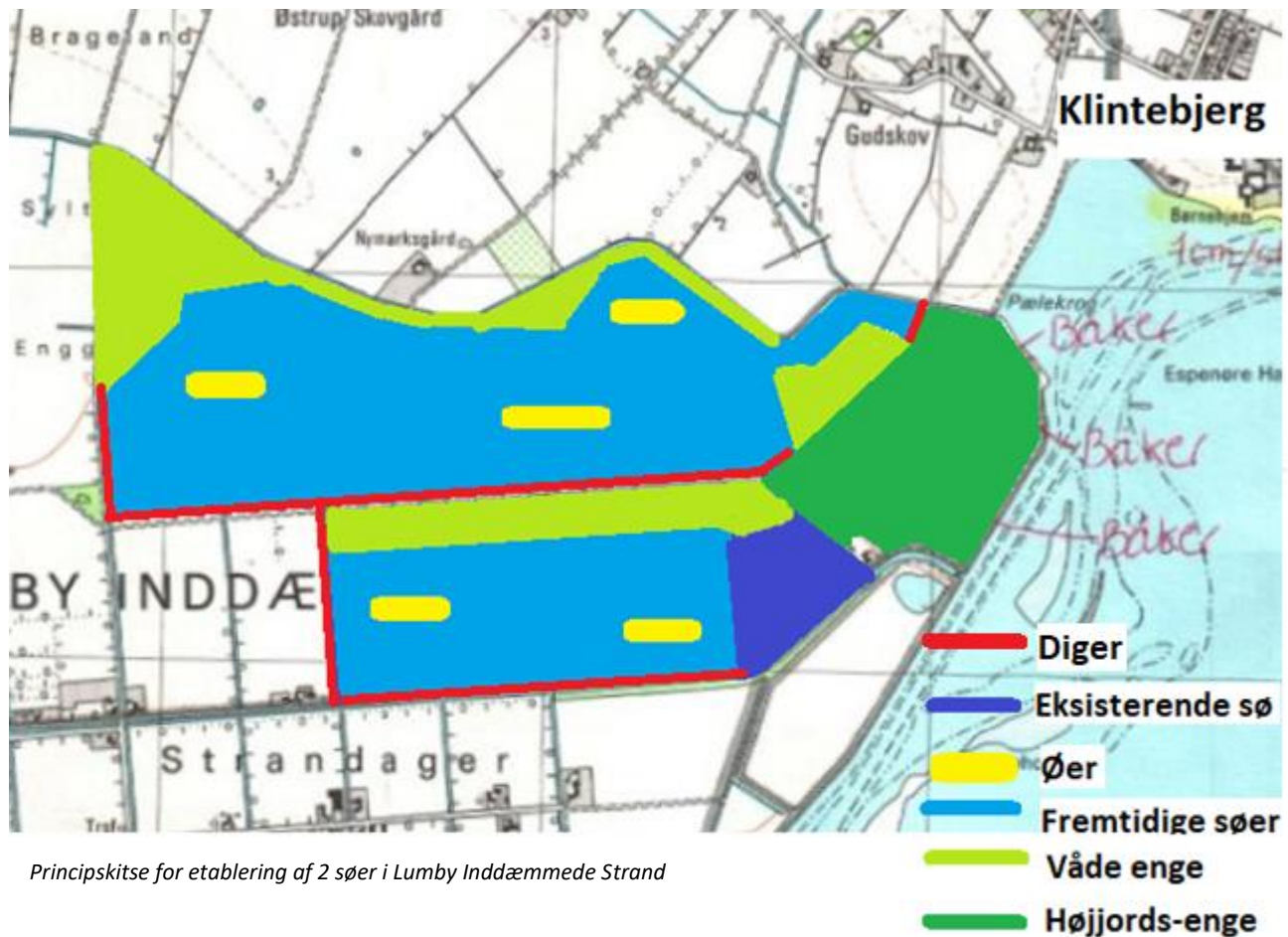
Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: Store flokke af gæs, svømmeænder og vadefugle i træktiden og mange ynglende af Knopsvane, Grågåse, Gravand, svømmeænder, aythyaer og vadefugle foruden måger og terner.

Andre argumenter FOR genopretning

Søen vil ligge lige ud til den regionale cykelrute.

Søer i Lumby Inddæmmede Strand

Hvad kan der genskabes?

To selvstændige søområder, et syd for og et nord for vejen mellem pumpestationen og Otterupvej. Der kan blive smalle enge i nordenden af den sydlige sø, ligesom der kan anlægges øer. I den nordlige sø vil der blive større enge mod nordvest, ligesom der kan genskabes de tidligere strandenge mod nord. Der kan etableres strandenge og højjordsenge på og omkring Hasselø mod øst.

Begrundelsen for forslaget

Synergieffekt med vildtreservatet omkring Vigelsø.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Klyde, Rørhøg, Havørn, Fjordterne, Knopsvane, Sangsvane og Blishøne.

Potentielle nye udpegningsarter: Rørdrum

Andre vigtige arter: Store flokke af gæs, svømmeænder og vadefugle. Havørn, Fiskeørn.

Andre argumenter FOR genopretning

Store oplevelsesmuligheder for publikum, da cykelruten Odense Fjord rundt går lige forbi.

Erfaringer med genskabelse af lille – 5 hektar sø i Lumby Inddæmmede Strand er positive

En sø på 5 hektar genskabt i den tidligere Lumby Strand 2016

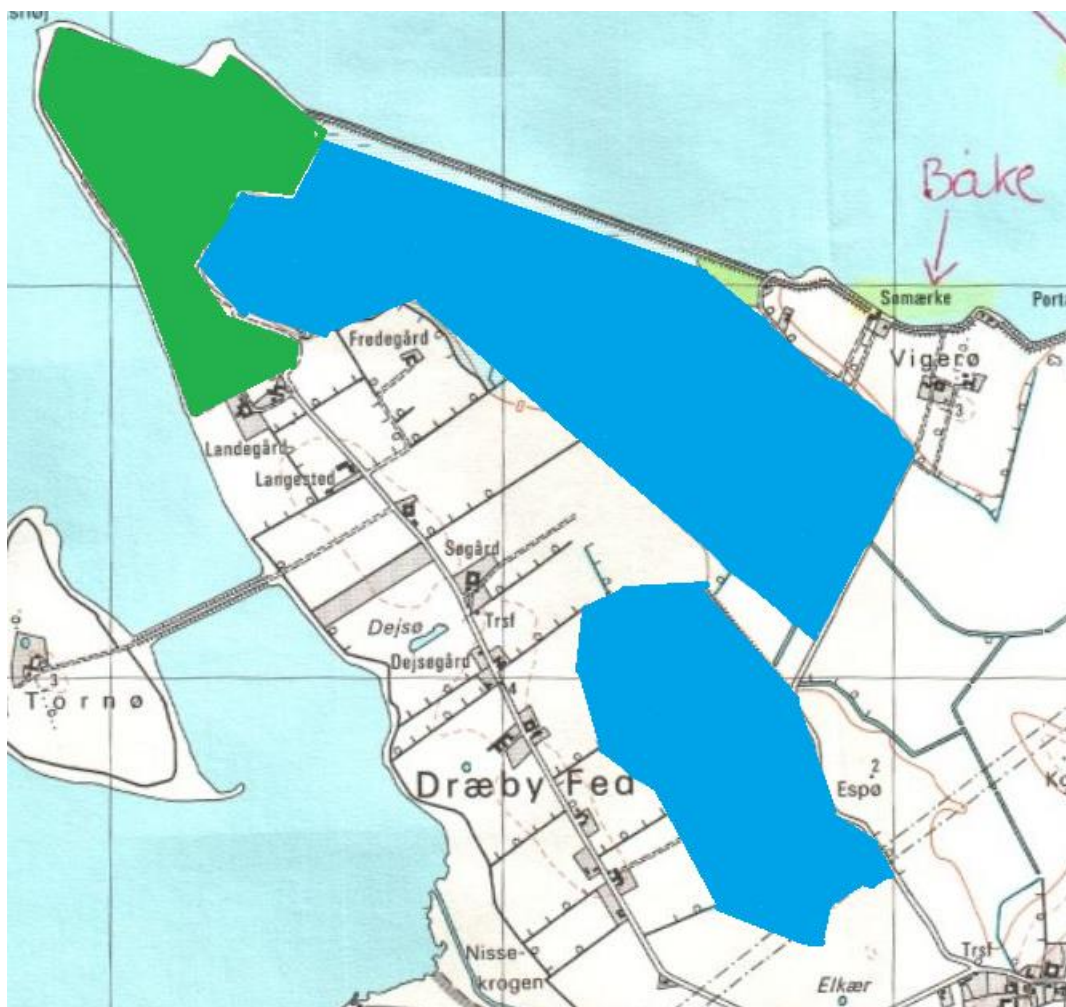
I slutningen af 2016 blev der genskabt en sø på ca. 5 hektar med 4-5 hektar omgivende enge i Lumby Inddæmmede Strand. Søen er kompensation for en opfyldning på 50 hektar af Odense Fjord, som Odense Havn gennemfører ved Lindø. Søen indeholder 3 øer. Fugletællinger viser, at yderligere søer i Lumby Inddæmmede Strand vil kunne påregne at blive særdeles fuglerige. Søen rummede i efteråret 2018 flere hundrede ænder, bla. så mange som 75 knarænder og op mod 100 krikænder. Desuden er der iagttaget 2 sølvhejrer i en længere periode, foruden mange gæs og en del vadefugle.

Hvis der gennemføres et storstilet sø-genopretningsprojekt som skitseret i denne rapport, må det forventes, at søerne vil kunne understøtte følgende udpegningsarter, som er en del af udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området Odense Fjord: Fjordterne, Klyde, Rørhøg, Havørn, Hjejle, Blishøne, Knopsvane og Sangsvane. Desuden vil Rørdrummen, som tidligere yngede i Odense Fjord-området, men som nu er forsvundet, kunne indvandre.

Søen i Lumby Strand med én af øerne. Foto: Kurt Due Johansen.

Søer på Dræby Fed

Principskitse for etablering af 2 lavvandede søer på Dræby Fed, markeret med blåt.

Hvad kan der genskabes?

Der kan genskabes to søer, én bag diget mod Lumby Middelgrund på 75-100 hektar og en mindre ved Espø, syd for den større sø.

Begrundelsen for forslaget

Synergieffekt med det vigtige vildtreservat omkring Vigelsø samt selve Vigelsø.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

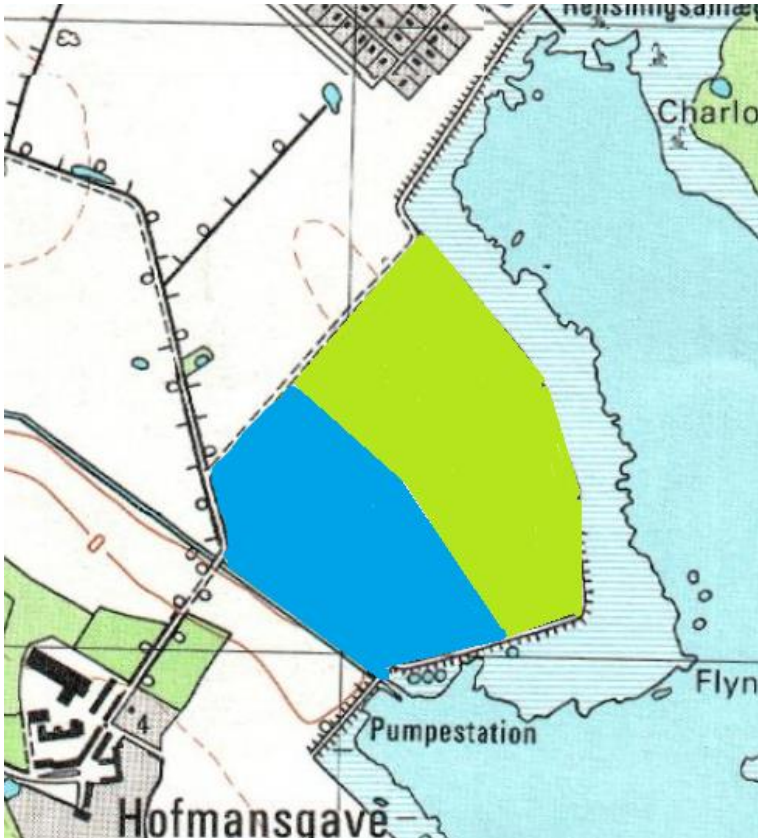
Udpegningsarter: Klyde, Fjordterne, Rørhøg, Havørn og Hjejle.

Potentielle udpegningsarter: Rørdrum.

Andre vigtige arter: Store flokke af gæs, svømmeænder, vadefugle.

Prioritet 2 – lokaliteter. Følgende 6 lokaliteter er ligestillede, rent prioriteringsmæssigt

Sø på Flyndernæs

Principskitse for etablering af sø (blåt felt) med omgivende enge (grønt felt) bag Flyndernæs-diget. Der etableres en banket mod fjorddiget og et lavt dige mod syd og vest.

Hvad kan der genskabes?

Mindre sø omgivet af engarealer bag diget.

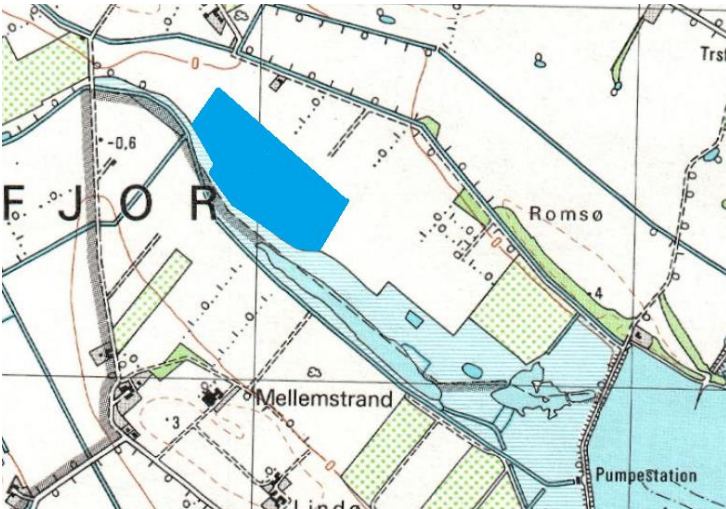
Begrundelse for forslaget

Særlig stort behov for genopretning ved det vigtige vildtreservat Egensedybet, fordi 1) ålegræsset er forsvundet og fuglene derfor gået særlig meget tilbage. Selv om området vil blive ret lille, vil det kunne tiltrække mange fugle på grund af den gode beliggenhed. 2) Der er kun ganske smalle strandenge i området og et område som skitseret vil højne vildtreservatet i Egensedybet ganske betragteligt. Der er et meget stort potentiale for mange ynglende og rastende fugle på grund af beliggenheden ud til et stort lavvandet område.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Klyde. **Hjejle:** 1000'vis af Hjejler. Tidligere op til 7.500 hjejler, men kun få fugle de seneste år. Andre vigtige arter: Gåse,- svømmeande,- og vadefugleflokke.

Sø og våd rørskov i Statens Fjordmark

Principskitser for etablering af øverst lavvandet sø på 5 hektar (blå markering) og nederst etablering af våd rørskov (gul markering) med Engsø nord herfor. Mod vest og nordøst forslag til etablering af enge (grønne felter).

Hvad kan der genskabes?

Sø på 12 hektar. Våd rørskov på 13-15 hektar.

Begrundelsen for forslaget

Det er oplagt at foretage genopretning på arealer som Staten ejer, og hvor man ved at der tidligere har været et rigt fugleliv.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Klyde.

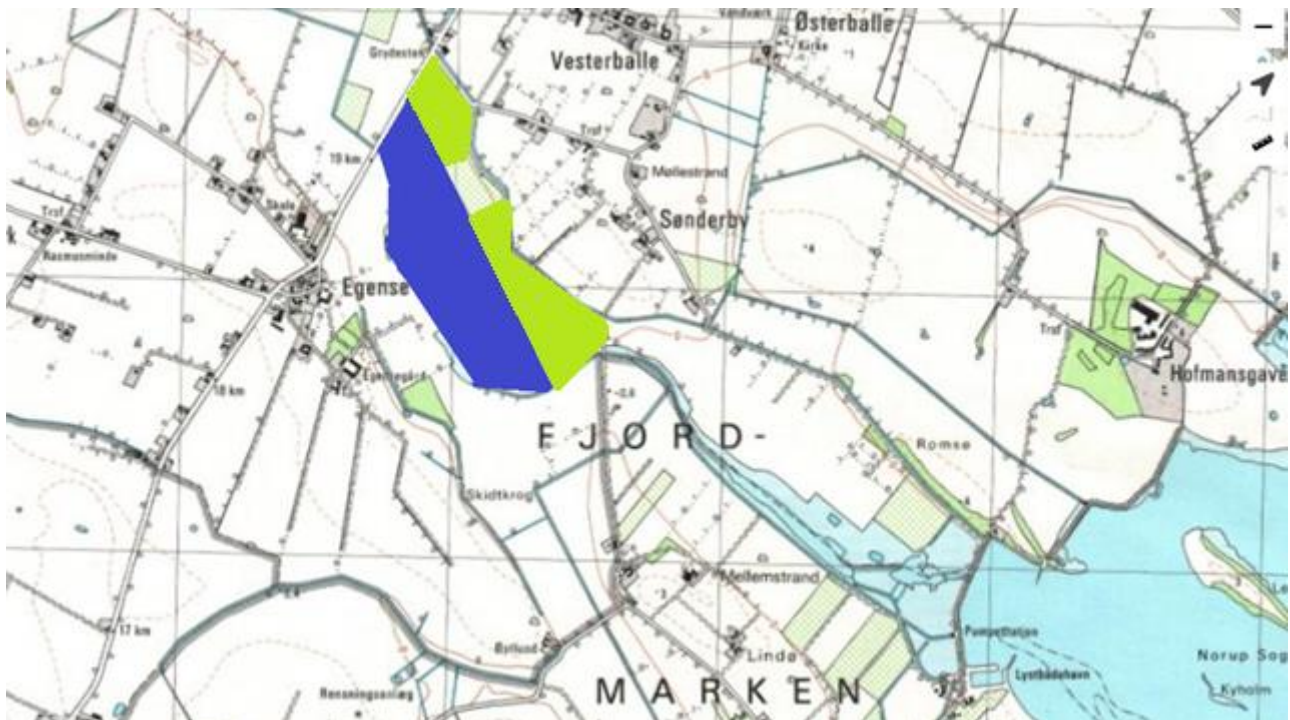
Potentielle udpegningsarter: Rørdrum i våd rørskov.

Andre vigtige arter: Svømmeænder og vadefugle.

Andre argumenter FOR genopretning

Synergieffekt med vildtreservatet i Egensedybet.

Sø syd for Vesterballe

Principskitse for etablering af lavvandet sø (blåt felt) med enge (grønne felter) syd for Vesterballe.

Hvad kan der gendrabes?

Sø med rørskovsvegetation på 30-40 ha. Ferske enge.

Begrundelsen for forslaget

Stort potentiale for yngle- og trækfugle.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Klyde, hjejle.

Potentielle udpegningsarter: Rørdrum og Plettet Rørvagtel.

Andre vigtige arter: Krikand, Skeand, vadefugle.

Andre argumenter FOR genopretning

Synergieffekt med vildtreservatet i Egensedyb.

Sø syd for pumpekanalen ved Egense

Principskitse for etablering af sø (blåt felt) syd for pumpekanalen ved Egense

Hvad kan der genskabes?

Søområde på 30-40 ha.

Begrundelsen for forslaget

Stort potentiale for yngle- og trækfugle.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Klyde, hjejle.

Potentielle udpegningsarter: Rørdrum og Plettet Rørvagtel.

Andre vigtige arter: Krikand, Skeand, vadefugle.

Sø i Skeby Strand

Principskitse for etablering af mindre sø (blå firkant) omgivet af store enge (grønt felt) i Skeby Strand.

Hvad kan der genskabes?

Et mindre søområde omgivet af store enge.

Begrundelsen for forslaget

Forslaget er et af de få, hvor virkelig store enge kan genskabes.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Hjejle.

Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: Store flokke af gæs og svømmeænder.

Andre argumenter FOR genopretning

Cykelruten Odense Fjord rundt går lige i periferien af området.

Dræby Fed, Fedsodde

Principskitse for etablering af udrænede enge (grøn markering) med våde skrab (blå streger) på Fedsodde, Dræby Fed.

Hvad kan der genskabes?

Større afgræssede enge. Dræn afbrydes og der laves mindre skrab for at få lidt fri vandflade.

Begrundelsen for forslaget

Der vil kunne opstå en vigtig synergieffekt, især omkring den truede Hjejle, med Vigelsø.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

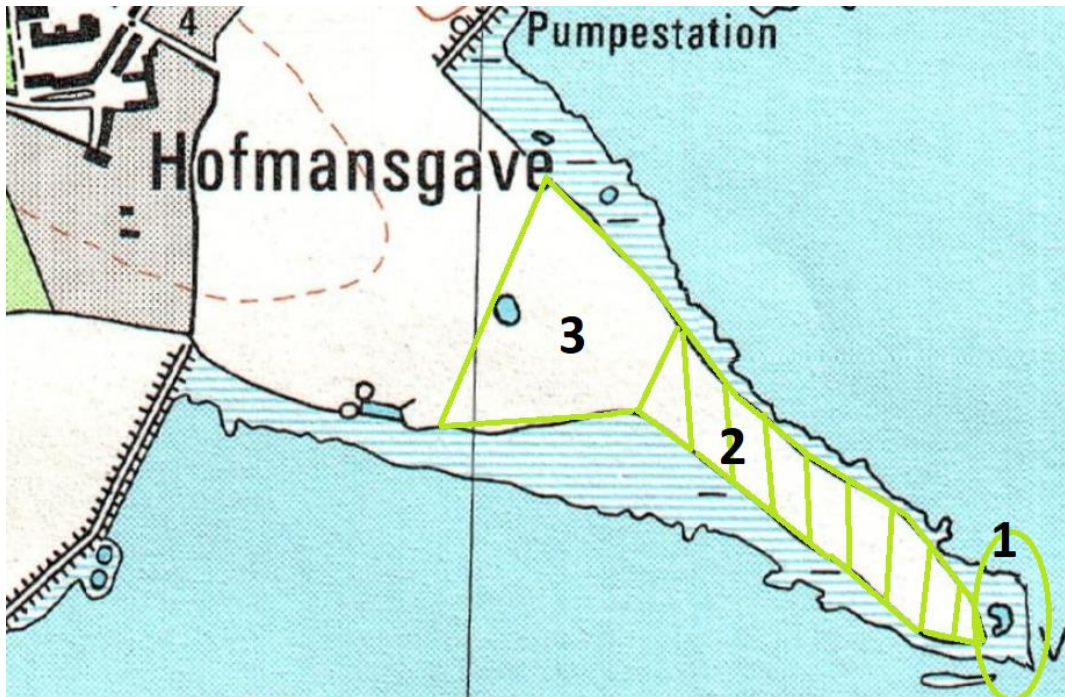
Udpegningsarter: Ynglende Klyde. Rastende hjejle.

Potentielle udpegningsarter:?

Andre vigtige arter: Gæs og svømmeænder.

Prioritet 3 – lokaliteter. Følgende 8 lokaliteter er ligestillede, rent prioriteringsmæssigt

Vignæs

Skitse til etablering af vedvarende græsenge på Vignæs, Hofmangave.

Hvad kan der genskabes?

Der skal fokuseres på bedre græsning af strandengene, så der hegnes helt ud til vandet. Som forholdene er nu, så afgræsses større dele af engene IKKE, f.eks. østspidsen (1).

Der etableres et permanent græsområde "3", der sammen med "2" og bedre afgræssede strandenge kan skabe nye levesteder for mindst en udpegningsart (Hjejle).

Begrundelsen for forslaget

Ligger lige midt i et vildtreservat med kun smalle og små landarealer.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Hjejle.

Potentielle udpegningsarter:?

Andre vigtige arter: Rastende gæs og svømmeænder. Storspove.

Sø nord for Romsø

Principskitse for etablering af sø (markeret med blå) nord for Romsø, Hofmansgave.

Hvad kan der genskabes?

Søområde på ca. 5 hektar.

Begrundelsen for forslaget

Er en del af Natura 2000 området Odense Fjord. Kan hjælpe nødlidende udpegningsart.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

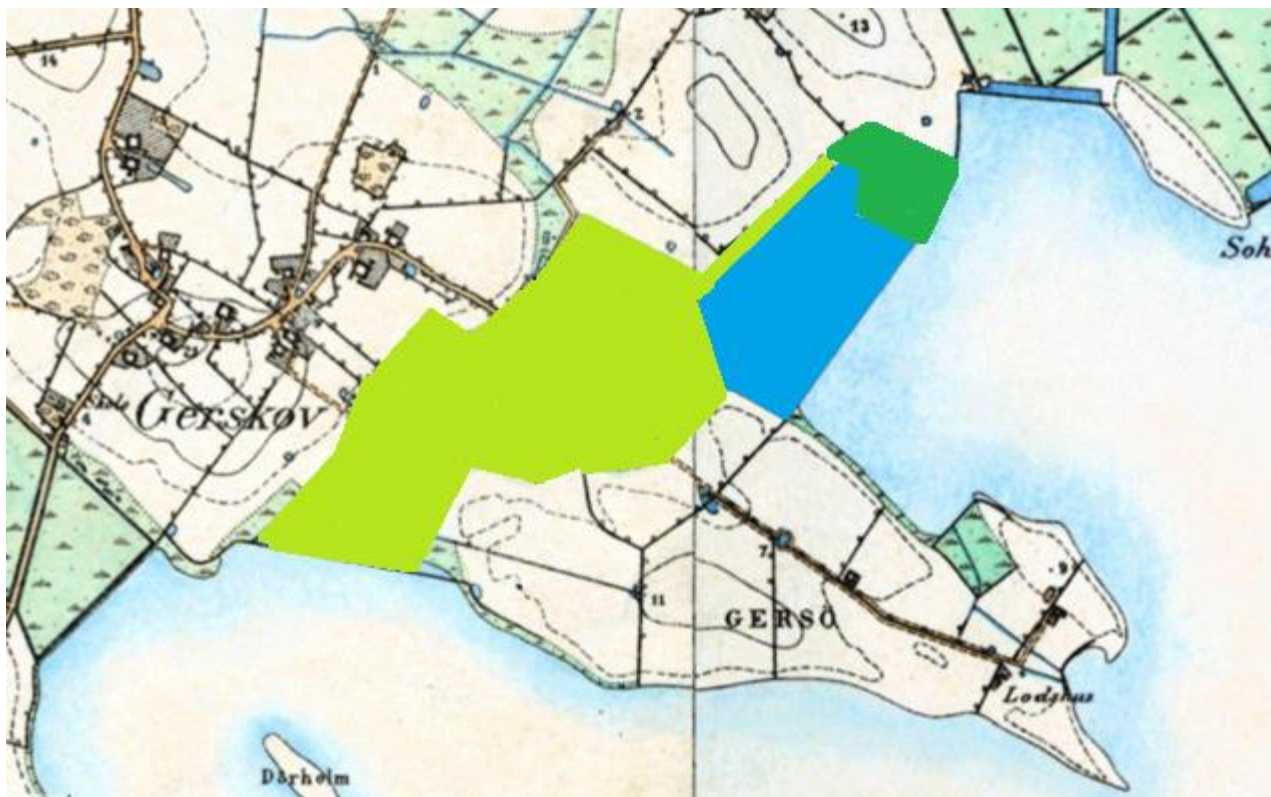
Udpegningsarter: Hjejle.

Andre vigtige arter: Gåse- og svømmeandeflokke.

Andre argumenter FOR genopretning

Cykelstien Odense Fjord rundt passerer vestenden af projektområdet. ER Natura 2000 område.

Søområder ved Gersø

Principskitse for etablering af sø (blå markering) på Gersø samt enge (lys grøn markering) sydvest herfor.

Hvad kan der gendannes?

En lavvandet sø på ca. 10 hektar.

Begrundelsen for forslaget

Kan hjælpe udpegningsarter der er truede.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Klyde. Hjejle.

Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: ?

Sø vest for Dørholmbugten

Principskitse for etablering af sø (blåt felt) med omgivende enge (grøn markering) vest for Dørholmbugten.

Hvad kan der gendannes?

En mindre sø omgivet af enge.

Begrundelsen for forslaget

Kan hjælpe udpegningsart.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Hjejle.

Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: Vade fugle, både ynglende og rastende trækfugle.

Andre argumenter FOR genopretning

Cykelruten Odense Fjord rundt går lige forbi området.

Horsebækken

Principskitse for etablering af lavvandet sø (blåt felt) og enge (lysegrøn) i Horsebæk-dalen.

Hvad kan der gendrabes?

Lavvandet søområde ved ophør af pumpning. Der skal ikke pumpes ved Horsebækkens udmunding i Lunde Å, men i stedet for være en højvandsssluse.

Begrundelsen for forslaget

Ophjælpning af en udpegningsart. Ynglesteder for truede ynglende vadefugle.

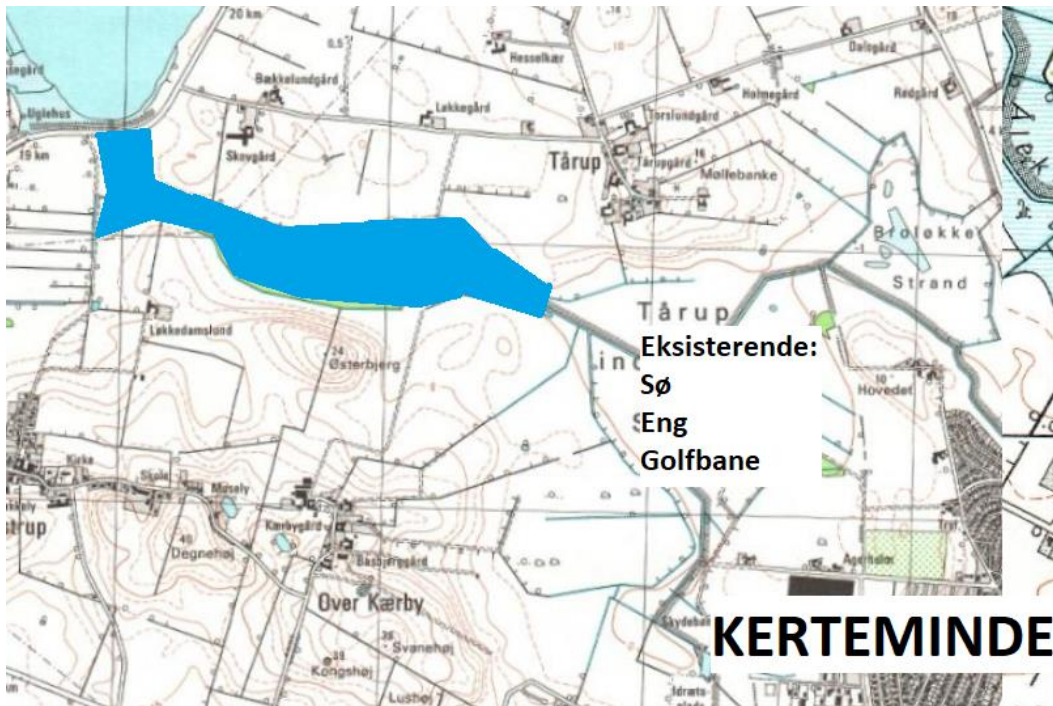
Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Hjejle.

Potentielle udpegningsarter:?

Andre vigtige arter: Ynglende vadefugle. Større flokke af Krikand og Vibe.

Sø syd for eksisterende søer i Tårup Inddæmmede Strand

Principskitse for etablering af sø (blåt felt) syd for eksisterende søer i Tårup Inddæmmede Strand

Hvad kan der genskabes?

Søområde der støder op til den genoprettede Tårup Inddæmmede Strand: "Sybergland".

Begrundelsen for forslaget

Vil betyde at der bliver sammenhæng mellem Sybergland og Odense Fjord.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter:?

Potentielle udpegningsarter:?

Andre vigtige arter: Ynglende lappedykkere, svømmeænder. Rastende gæs, svømmeænder og små dykænder.

Andre argumenter FOR genopretning

?

Sø syd for Midskov

Principskitse for etablering af mindre sø (blå firkant) med omgivende (grønne) engområder syd for Midskov.

Hvad kan der genskabes?

Mindre lavvandet sø omgivet af enge.

Begrundelsen for forslaget

Yngle- og rastelokalitet for svømmeænder og vadefugle.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

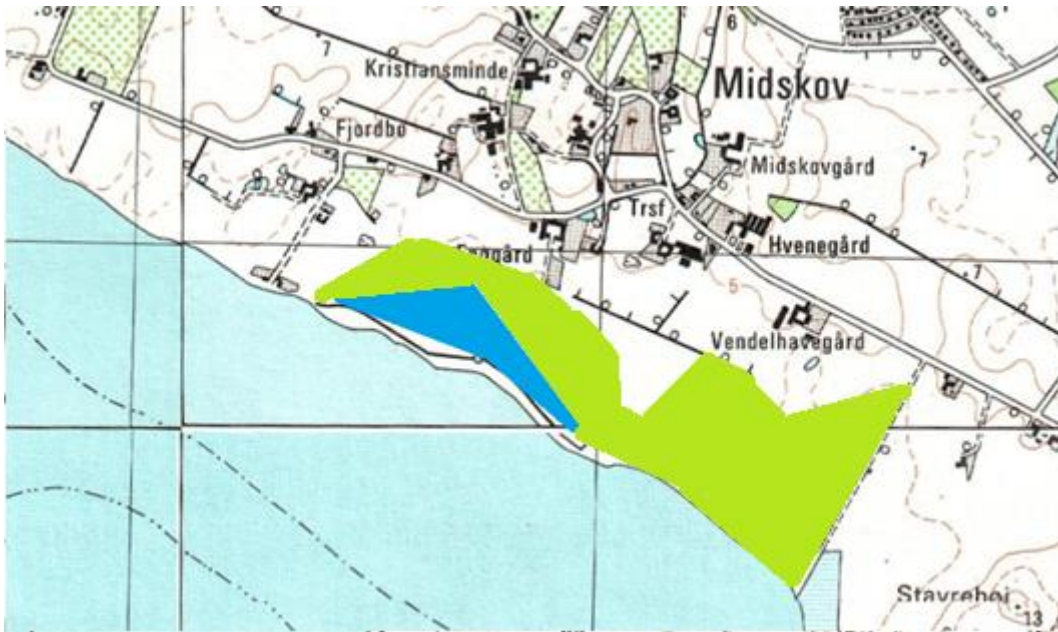
Udpegningsarter: Ynglende klyde.

Andre vigtige arter: Mindre antal ynglende kystfuglearter.

Andre argumenter FOR genopretning

?

Sø ved Søndre Skovvænge

Principskitse for etablering af sø (blå trekant) og enge (grøn markering) ved Søndre Skovvænge.

Hvad kan der genskabes?

Mindre lavvandet sø omgivet af enge.

Begrundelsen for forslaget

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Klyde.

Andre vigtige arter: Ynglende vadefugle.

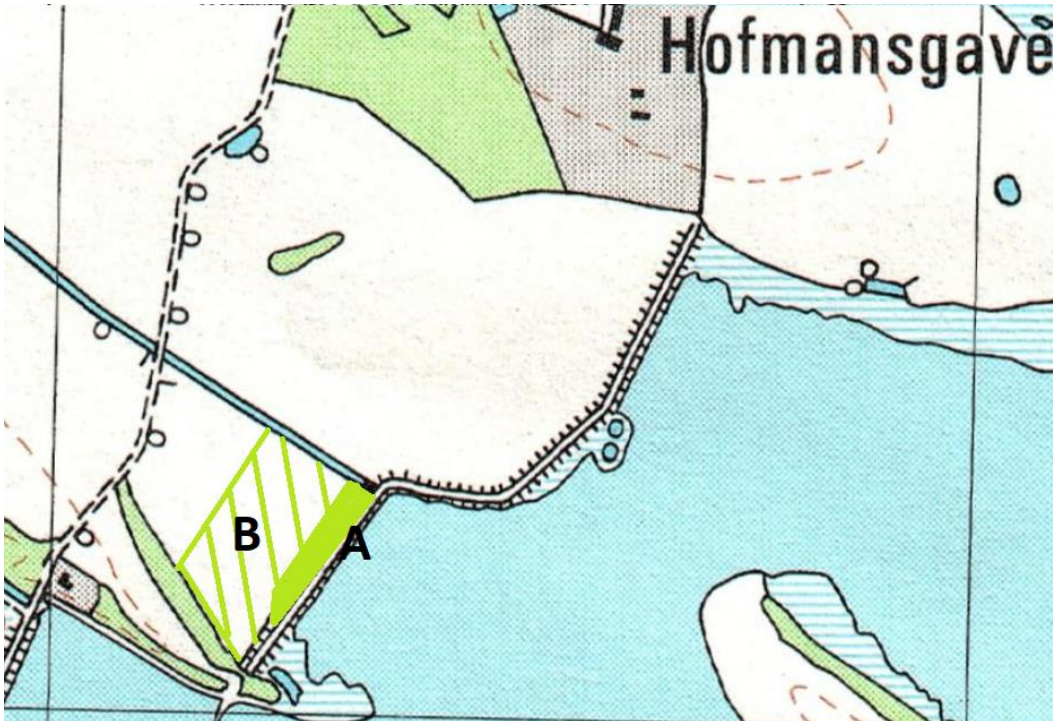
Andre argumenter FOR genopretning

Der mangler ferske søområder i lokalområdet.

Etablering af levested for strandtudse.

Prioritet 4 – lokaliteter. Følgende 6 lokaliteter er ligestillede, rent prioriteringsmæssigt

Eng ved pumpestationen, Hofmansgave syd

Principskitse for etablering af eng (lys skraveret grøn markering) – eksisterende eng (grøn) ved pumpestationen, Hofmansgave syd

Hvad kan der genskabes?

Mindre eng (B) – grønt skraveret. Ganske lille eksisterende eng (A) er markeret med grønt på kortet

Begrundelsen for forslaget

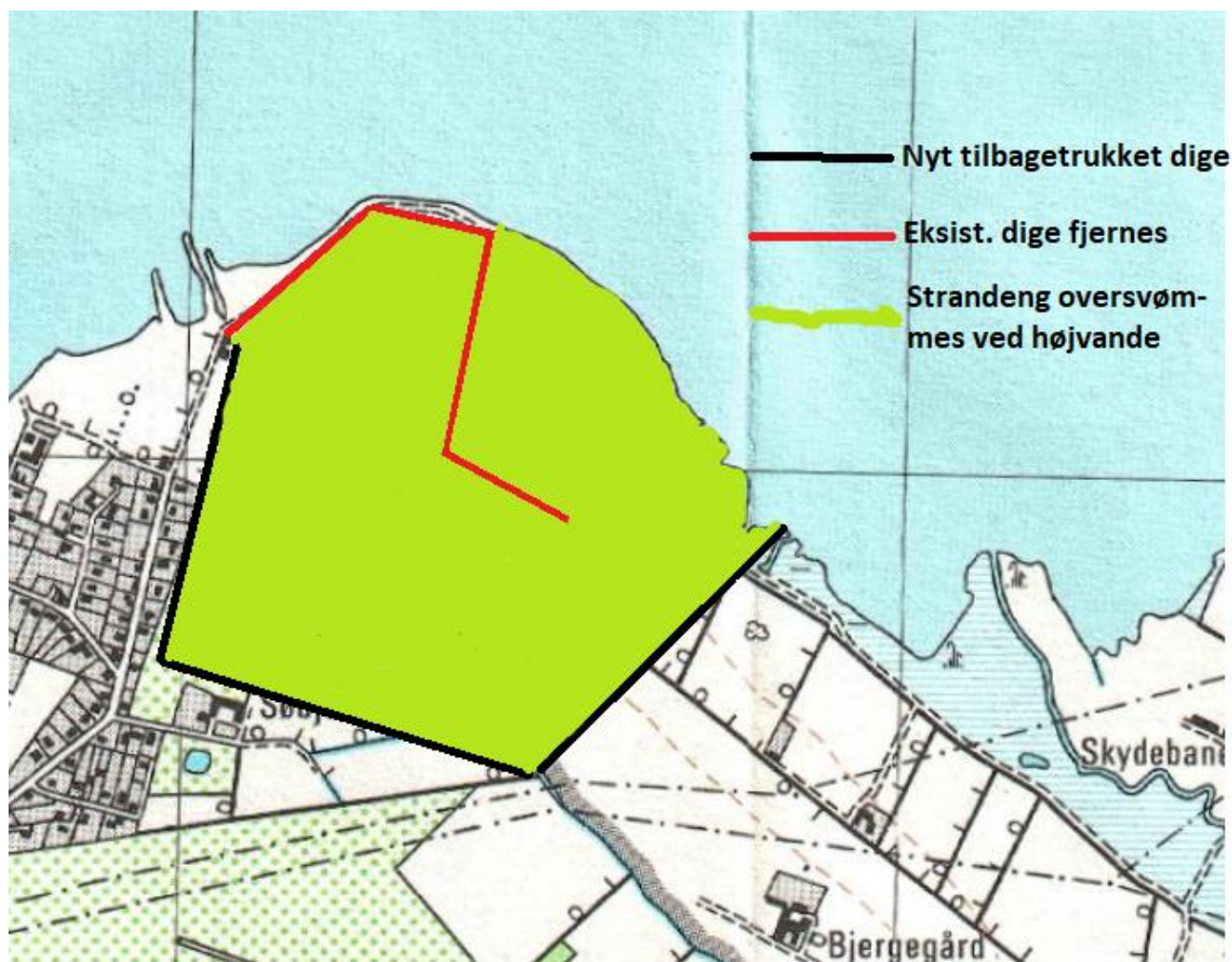
Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: ?

Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: Lokaliteten – den ganske lille eksisterende eng – er en vigtig, men truet plantelokalitet (Pile-Alant, Vokshatte). Udlægning af større engområde og pleje af hele arealet vil give både planter og fugle forbedrede kår.

Småstenskrog

Principskitse for etablering af strandeng (lys grøn markering) ved Småstenskrog. Sommerdiger fjernes og nye, tilbagetrukne diger etableres.

Hvad kan der genskabes?

Saltvandspåvirkede enge. Enge der i dag er udtaget af græsning mod nordøst bør gen-inddrages i græsningen.

Begrundelsen for forslaget

$\frac{3}{4}$ af de nuværende enge er overvejende ferske og vil med projektet blive deciderede strandenge.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: klyde.

Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: Rastende gæs, svømmeænder og vadefugle.

Nord for Vejrup Å

Principskitse for etablering af højjordsenge (grønt felt) nord for Vejrup Å.

Hvad kan der genskabes?

Mindre højjordseng.

Begrundelsen for forslaget

Etablering af yngleplads for vadefugle.

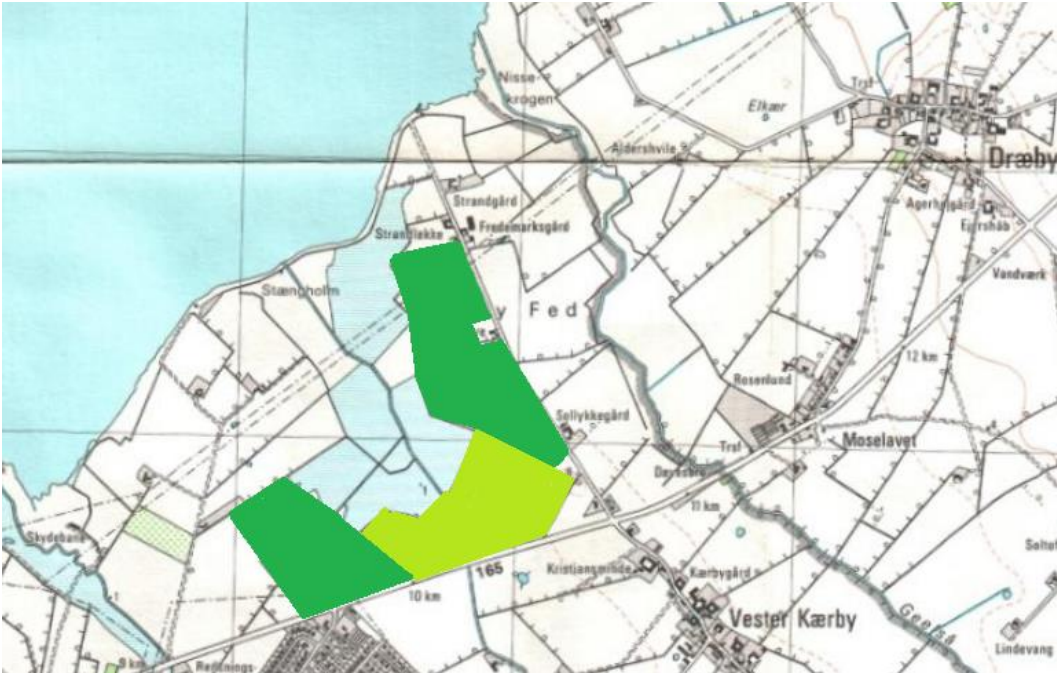
Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: ?

Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: Ynglende Vibe.

Kærby Fed

Principskitse for etablering af lave enge (lys grøn) samt højjordsege (mørk grøn) på Kærby Fed.

Hvad kan der genskabes?

Større lave og høje enge der afgræsses.

Begrundelsen for forslaget

Etablering af yngleplads for vadefugle. Rasteplads for en udpegningsart.

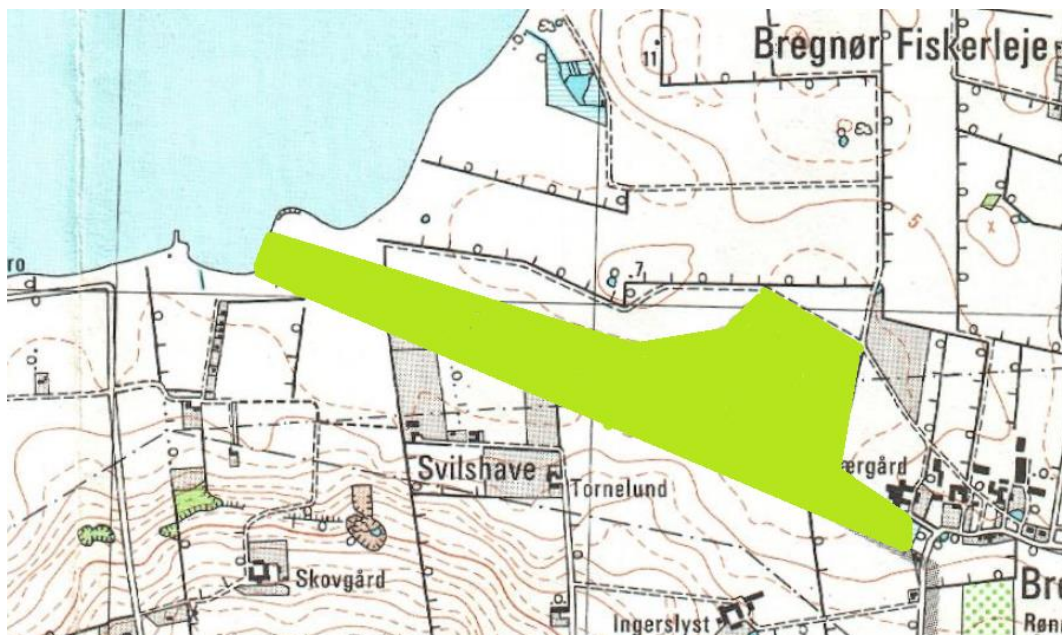
Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Hjejle.

Potentielle udpegningsarter:?

Andre vigtige arter: Ynglende Vibe. Store flokke af Grågå, Blisgå og Sangsvane.

Svilshave

Principskitse for etablering af enge (grøn markering) omkring vandløb ved Svilshave.

Hvad kan der genskabes?

Enge langs vandløb.

Begrundelsen for forslaget

Yngleplads for vadefugle.

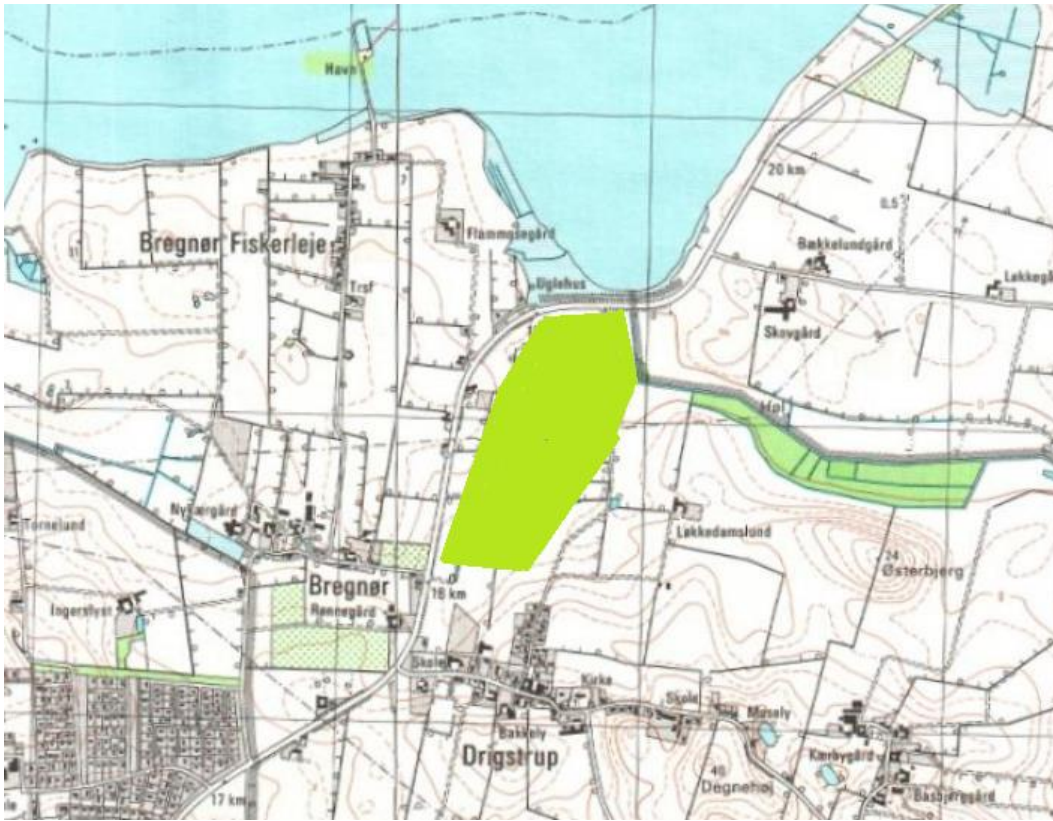
Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: -

Potentielle udpegningsarter: -

Andre vigtige arter: Vibe og Rødben.

Enge ved Tårup Inddæmmede Strand

Principskitse for etablering af enge (grøn polygon) ved Tårup Inddæmmede Strand.

Hvad kan der genskabes?

Større enge.

Begrundelsen for forslaget

Levested for yngle- og trækfugle.

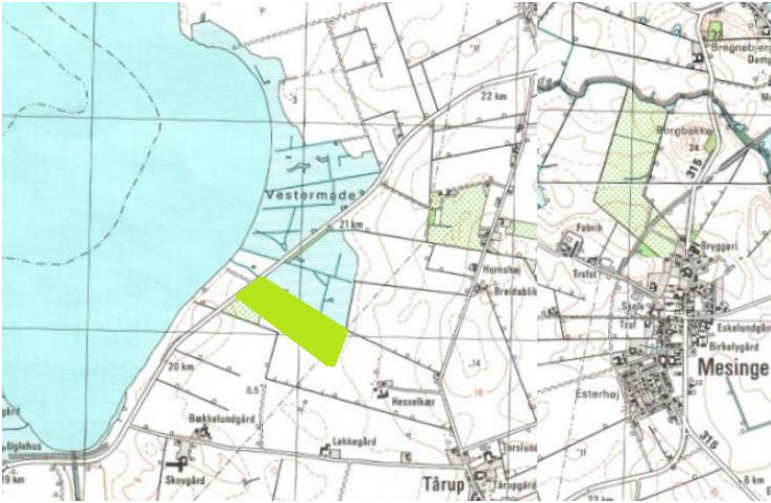
Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: -

Potentielle udpegningsarter: -

Andre vigtige arter: Ynglende Vibe og Rødben. Rastende gæs.

Vestermade øst – genskabelse af lille vådområde

Principskitse for naturlig hydrologi-projekt ved Vestermade øst, markeret med grønt).

Hvad kan der genskabes?

Mindre enge, genskabelse af naturlig hydrologi på nærliggende enge samt bedre græsning.

Nogen gange drænes dette lille engområde, hvorfor engene nord for tørrer ud og levestedet for ynglende vadefugle – et af de bedste i området – tørrer ud.

Begrundelsen for forslaget

Levested for vadefugle.

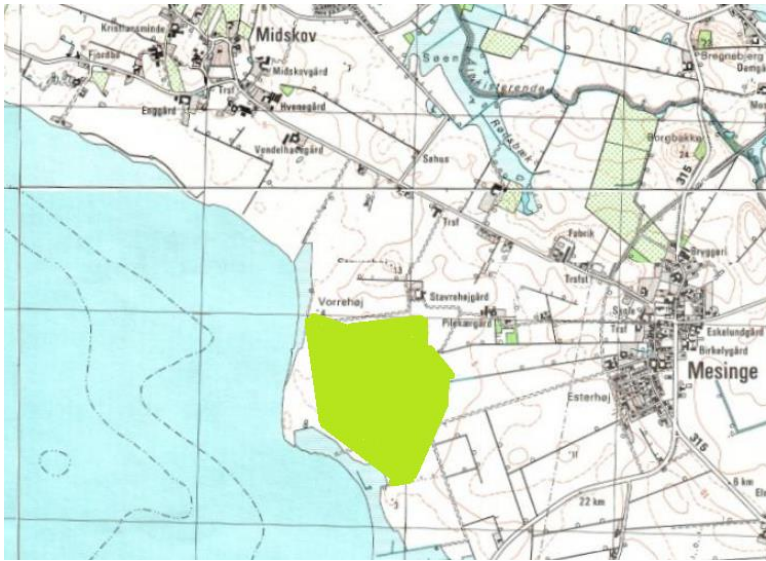
Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: -

Potentielle udpegningsarter: -

Andre vigtige arter: Ynglende Vibe og Rødben. Rastende gæs.

Vestermadegyden

Principskitse for etablering af enge (grønt felt) ved Vestermadegyden.

Hvad kan der genskabes?

Større enge.

Begrundelsen for forslaget

Levested for yngle- og trækfugle.

Hvilke arter vil genopretningen især hjælpe?

Udpegningsarter: Klyde? Hjejle.

Potentielle udpegningsarter: -

Andre vigtige arter: Ynglende Vibe og Rødben. Rastende gæs og Hjejler.

Enge der er i utilfredsstillende plejetilstand ved Odense Fjord

En række enge er i utilfredsstillende plejetilstand, hvilket vil sige, at engene enten a) ikke afgræsses, at de 2) græsses for ekstensivt eller 3) er for tørre pga. afvandingsforanstaltninger. Når engene er utilfredsstillende afgræsset undgås de i høj grad af fugle, f.eks. ynglende vadefugle. Nedenfor anføres tiltag der kan forbedre engene betydeligt:

Prioritering A – ligestillede – Statsejede, Stiftelse, Fonde, halvkommunale og kommunale ejede arealer

- Fjordmarken (Naturstyrelsen)
- Strandenge på Vignæs (Stiftelsen Hofmansgave)
- Ølundgård (Aage V. Jensen Naturfond)
- Munkemade og Bispeeng (Odense Kommune)
- Stige Ø Nord (Odense Kommune).
- Lumby Inddæmmede Strand (Odense Havnevæsen).

Prioritet B – i prioriteret rækkefølge - privatejede arealer (+ et areal ejet af stiftelse)

- 1) Kærby Fed
- 2) Geels Å
- 3) Småstenskrog – eng udtaget fra græsning
- 4) Lumby Inddæmmede Strand (private arealer)
- 5) Flammosegård
- 6) Boelsbro
- 7) Vestermade – græsning omkring kanaler – engene gøres vådere
- 8) Skydeterrænet
- 9) Enge v. Odense Ås udløb
- 10) Romsø-enge
- 11) Gudskov-enge

Ad prioritering A

- 1) **Fjordmarken:** Arealerne er for ekstensivt græssede. Engsøen tørrer ud og bør gøres permanent. Buske og træer i og op til Natura 2000 området bør fjernes.
- 2) **Strandenge på Vignæs:** Hegningen er foretaget for langt fra fjorden. Hegningen må laves om, således at hegn sættes helt ud til fjorden.
- 3) **Strandenge og ferske enge på Ølundgård.** Engene – især i 4-talsstrand og Lammesø Inddæmning – er utilfredsstillende afgræsset. Der skal langt mere kvæg på arealerne.
- 4) **Munkemade og Bispeeng:** Afgræsning fuldstændig utilstrækkelig. Der skal sættes langt mere kvæg på arealerne og den nordlige del af Munkemade bør være en selvstændig parcel, hvor kvæget ”tvinges” til at græsse.

- 5) **Stige Ø Nord:** Træer og buske skal helt fjernes. Kunstig gravet, dyb strandsø genoprettes til strandeng. Arealet gøres rævesikkert.
- 6) **Lumby Inddæmmede Strand:** Den nyligt genoprettede sø omgivet af eng (2016) plejes ikke. Træer og buske indvandrer og højt græs dominerer. Græsning skal indføres.

Prioritet B – ligestillede - privatejede arealer

- 7) **Kærby Fed:** Alle lave arealer genskabes som eng. Der græsses helt op til kanaler, så der ikke bliver rørbræmmer der deler området i flere rum. Alle arealer skal græsses.
- 8) **Geels Å:** Dette område er katastrofalt dårligt plejet. Størstedelen græsses ikke længere. Hele arealet skal græsses. Der skal græsses op til kanaler og lavvandede søer, så der ikke bliver rørbræmmer der deler området i flere rum. De sidste pumper stoppes, således at tidligere søer genskabes. Remiser og levende hegn i engene fjernes
- 9) **Småstenskrog:** Genopretningsprojekt som Odense Kommune arbejder med bør gennemføres. Det vigtigste engområde mod nordvest, som er udtaget af græsningen, og derfor er groet til med Tagrør og Strand-Kogleaks, skal atter græsses.
- 10) **Lumby Inddæmmede Strand:** Alle udyrkede arealer skal afgræsses for at redde den tidligere vigtige flora. Tidligere yngleplads for vibe og bynkefugl.
- 11) **Flammosegård:** Alle engene, især arealer lige ud til Bregør bugt græsses, således at vadefugle kan færdes mellem yngleplads og fourageringsområde.
- 12) **Boelsbro:** Strandengene nord for Lindøværftet og syd for Boelsbro græsses ikke. Græsningen genoptages.
- 13) **Vestermade:** Græsning skal være lidt mere intensiv. Rørbræmmer omkring kanaler skal nedgræsses. Udgrøftning stoppes, så søer bliver mere permanente.
- 14) **Skydeterrænet:** Skydeterrænet ved Seden græsses ikke. Græsning indledes, således at arealet kan forbindes med engene langs udløbet af Odense Å og afgræssede enge øst for Skydeterrænet.
- 15) **Enge v. Odense Ås udløb:** Engene bør afgræsses mere intensivt.
- 16) **Enge ved Romsø, Hofmansgave:** De vigtige botaniske enge lige syd for pumpestationen skal plejes, således at floraen kan reddes. Der udlægges et større område som genopretning.
- 17) **Gudskov-engene:** Engene "udenfor" pumpestationen ved Horsebækkens udløb bør afgræsses.

ØERNE

– genopretning, nyetablering og renovering

Indledning

Med de store inddæmninger i Odense Fjord forsvandt 20 øer. Blandt andet var der 8 øer i farvandet nord for Dræby Fed – Lumby Middelgrund. Her har ynglet tusindvis af fugle. I dag er her ingen øer.

En række af de nuværende øer er under erosion, hvorfor materialet enten er forsvundet, eller den enkelte ø bliver mindre og mindre.

Samtidig findes der en række øer, der ikke er rævesikre fordi øerne ligger i et farvand, hvor ræven kan vade til øen ved lavvande.

Øerne er livsvigtige for fjordens ynglefugle

Som det kan dokumenteres er ynglefuglene i Odense Fjord i frit fald. Hovedparten af fjordens kystfugle er i tilbagegang, flere er forsvundet.

Det er derfor vigtigt enten at etablere flere øer, herunder rævesikre, eller at renovere halvt eller helt ødelagte øer. Forslag hertil følger nedenfor:

Tornø

Hvad kan der genskabes?

- Rævesikker ø ved isætning af rævespærre på dæmningen
- Etablering af 2 lavvandede strandsøer på øen til ynglende klyde
- Aftale om at gæs accepteres på øen
- Aftale om fuglevenlig græsning, således at de vigtigste arealer ikke græsses i yngletiden

Begrundelse for forslaget

Tornø huser et af de største potentialer for ynglende og rastende fugle i Odense Fjord, hvorfor det er særdeles vigtigt at forholdene for fuglene forbedres afgørende.

Tornø ligger midt i Natura 2000 området Odense Fjord.

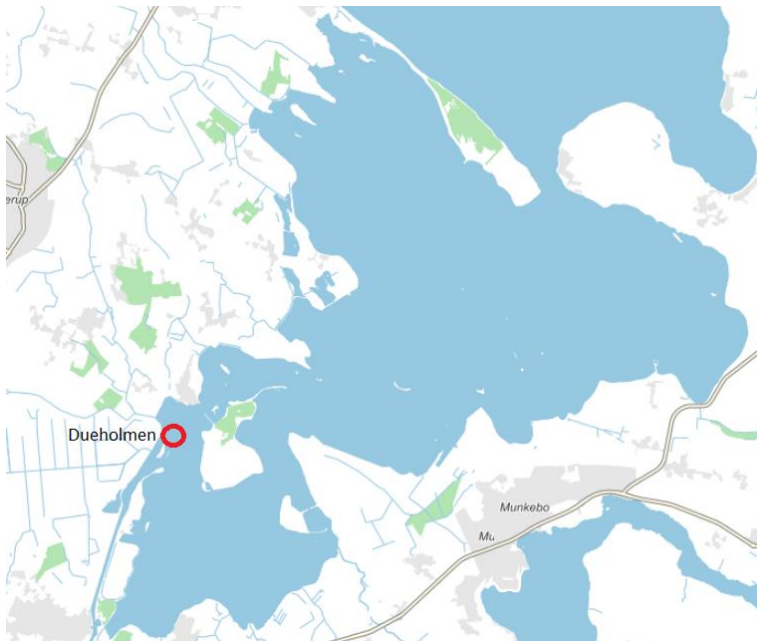
Hvilke arter vil genopretningen hjælpe

Udpegningsarter: Hjejle, havterne, havørn.

Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: Grågås, Bramgås, Pibeand, Hjejle og Vibe.

Dueholmen

Hvad kan der genskabes?

Ved at pålægge jordfyld, som i dag er forsvundet ved erosion, kan den fordums ø, Dueholmen, genskabes.

Begrundelse for forslaget

Øerne i Odense Fjord er truede af erosion.

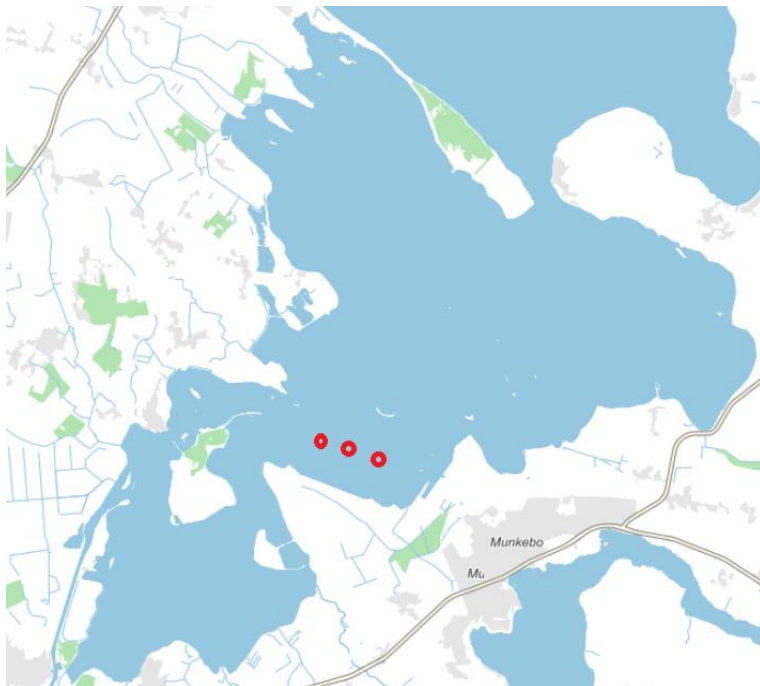
Hvilke arter vil genopretningen hjælpe

Udpegningsarter: Havterne.

Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: Ederfugl.

Tre nye øer på Lumby Middelgrund ud for Dræby Fed nord

Hvad kan der genskabes?

Der kan genskabes tre øer i fladvandet på Lumby Middelgrund. Før inddæmningen, der nu har opslugt halvdelen af den oprindelige Lumby Middelgrund i Dræby Fed, var der i alt 8 øer, som har været vigtige yngleøer.

Øerne skal anlægges således at der er vand omkring dem ved lavvande.

Begrundelse for forslaget

Der er ingen øer i dette vigtige fladvand. Der har tidligere været 8 øer her.

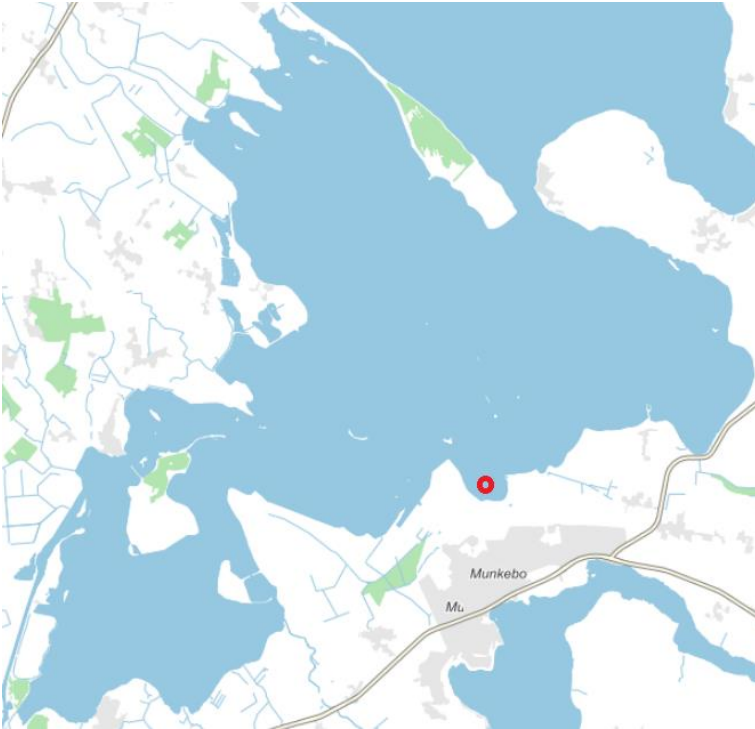
Hvilke arter vil genopretningen hjælpe?

Udpegningsarter: Havterne, Fjordterne og Splitterne.

Potentielle udpegningsarter: ?

Andre vigtige arter: Hættemåge, Ederfugl. Højvandsrastende vadefugle.

En ny ø i den lille bugt mellem Boelsbro og Lindøterminalen

Hvad kan der genskabes?

Der kan etableres en lille ø i bugten.

Øen skal etableres, således at der er vand omkring den, også ved lavvande.

Begrundelse for forslaget

Der har tidligere været 8 øer i området. En ø vil ligge beskyttet og give fuglene læ.

Hvilke arter vil genopretningen hjælpe?

Udpegningsarter: Havterne.

Potentielle udpegningsarter:

Andre vigtige arter: Hættemåge og Ederfugl.

Renovering af 3 øer i Bregnør Bugten

Hvad kan der gendannes? / begrundelse for forslaget

Øerne, især den nordligste og den sydligste ligger således at ræven kan nå dem ved lavvande. Ved at opgrave materiale mellem øerne og fastlandet og pålægge det på øerne, opnår man to fordele: Ræven har langt sværere ved at nå øerne og øerne bliver ikke så let overskyllet ved sommer-højvande.

Hvilke arter vil genopretningen hjælpe?

Udpegningsarter: Havterne.

Potentielle udpegningsarter: Dværgterne.

Andre vigtige arter: Ederfugl.

DOF-FYN, november 2018.